

Голас Радзімы

№ 8 (1734)
25 лютага 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

Аб узнагароджанні
народнага
мастака СССР
САВІЦКАГА М. А.
ордэнам Леніна

ЗА ВЯЛІКІЯ
ЗАСЛУГІ
Ў РАЗВІЦЦІ
САВЕЦКАГА
ВЫЯЎЛЕНЧАГА
МАСТАЦТВА
І Ў СУВЯЗІ
З ШАСЦІДЗЕСЯЦІ-
ГОДДЗЕМ
З ДНЯ
НАРАДЖЭННЯ
ЎЗНАГАРОДЗІЦЬ
НАРОДНАГА
МАСТАКА СССР
САВІЦКАГА
МІХАІЛА
АНДРЭЕВІЧА
ОРДЭНАМ
ЛЕНІНА

СТАРШЫНЯ ПРЭЗІДЫУМА
ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР
Л. БРЭЖНЕЎ.

САКРАТАР ПРЭЗІДЫУМА
ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР
М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль.
17 лютага 1982 г.

18 лютага споўнілася 60 гадоў з дня нараджэння народнага
КАГА. Нашы землякі добра ведаюць яго як Старшыню прэзідыума
(3 матэрыяламі, прысвечанымі юбіляру, вы зможаце пазнаёміцца

мастака СССР, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Міхаіла САВІЦ-
Беларускага таварыства «Радзіма»
на 6-й стар.]

падзеі · людзі · факты

3 ЗАЯВЫ ТАСС

НЕ ДАПУСЦІЦЬ ЖАХЛІВАГА
ЗЛАЧЫНСТВА

Урад ЗША ідзе ўсё далей па небяспечнаму шляху нарошчвання арсеналаў розных відаў зброі масавага знішчэння.

У жніўні мінулага года ў Вашынгтоне было аб'яўлена аб пачатку шырокамаштабнай вытворчасці нейтронах боезарадаў. У кастрычніку 1981 года ўрад ЗША абвясціў беспрэцэдэнтны па сваёй размаху комплексны план развіцця ядзерных стратэгічных узбраенняў ЗША.

А гэтымі днямі прэзідэнтам Р. Рэйганам абвешчана шматмільярдная праграма «хімічнага пераўзбраення». Плануецца аснашчыць амерыканскія ўзброеныя сілы некалькімі мільёнамі боезарадаў, нацыненых новай, яшчэ больш смертаноснай нервова-паралітычнай сумессю (так званыя бінарныя зарады).

Цяпер ужо ўсім ясна, што Вашынгтон адмовіўся ад працягу праводзімых раней перагавораў з Савецкім Саюзам аб заключэнні міжнароднай канвенцыі, якая паставіла б пад забарону хімічную зброю, з прычыны апасенняў, што перспектыва дасягнення дагаворанасці, якая намячалася ў ходзе перагавораў, магла б перашкодзіць рэалізацыі даўно, відаць, задуманага плана «хімічнага пераўзбраення» ЗША. Імкнучыся некалькі апраўдацца, Вашынгтон загадва зварнуцца да любімага ім прыёму — паклёпніцкіх сцвярдзенняў, быццам Савецкі Саюз прымяніў або вось-вось збіраецца прымяніць атрутныя рэчывы не то ў Афганістане, не то ў джунглях Паўднёва-Усходняй Азіі.

Гэта — брудная выдумка, не здольная кінуць ценю на сумленню і паслядоўную лінію Савецкага Саюза. Савецкі Саюз выступаў і выступае за тое, каб паставіць наогул па-за законам гэты злачынны сродак ідзеньня ваіны, знішчыць усе яго запасы. І ён ніколі і нідзе не выкарыстаў баявых атрутных рэчываў.

А вось што датычыць ЗША, то свет не забудзе пра тое, як у гады амерыканскай агрэсіі ў Індакітай дзесяткі тысяч тон хімічных рэчываў прывялі да масавых чалавечых ахвяр і нанеслі непараўнальны ўрон прыродзе гэтага раёна.

Не дапусціць жахлівага злачынства, якое рыхтуецца супраць міру і чалавечнасці, — прамы абавязак усіх народаў, усіх сумленных людзей на зямлі.

Міжнародную бяспеку можна забяспечыць толькі шляхам перагавораў, шляхам пошуку рашэнняў, накіраваных на ажыццяўленне рэальных мер раззбраення, уключаючы забарону хімічнай зброі.

Савецкі Саюз выступае рашуча за гэта.

У КАМІСІІ ПА ЗАМЕЖНЫХ
СПРАВАХ ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА БССР

Пад старшынствам дэпутата А. Абуховіча адбылося пасяджэнне Камісіі па замежных справах Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Разгледжана пытанне аб выніках работы дэлегацыі Беларускай ССР на XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі аб'яднаных Нацый. З дакладам выступіў кіраўнік дэлегацыі — міністр замежных спраў рэспублікі А. Гурыновіч.

На пасяджэнні камісіі выступілі дэпутаты Р. Каралёў, У. Леўчык, В. Быкаў, С. Броннікаў, А. Абуховіч. Па абмеркаванаму пытанню прынята рашэнне, у якім адобрана дзейнасць дэлегацыі Беларускай ССР на XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

У рабоце камісіі прыняла ўдзел сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. Чагіна.

ХІ З'ЕЗД МАСТАКОЎ
РЭСПУБЛІКІ

У Мінску адбыўся ХІ з'езд мастакоў Беларускай ССР. Каля 500 жыванісцаў і графікаў, скульптараў і майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва сабраліся ў Палацы культуры прафсаюзаў, каб абмеркаваць вынікі творчага пошуку за мінулае пяцігоддзе, вызначыць шляхі больш актыўнага і плённага ўдзелу дзеячаў выяўленчага мастацтва рэспублікі ў вырашэнні адказных задач, пастаўленых XXVI з'ездам КПСС.

Са справядчым дакладам праўлення Саюза мастакоў Беларускай ССР выступіў яго старшыня В. Грамыка. Справядчым рэвізійнай камісіі зрабіў яе старшыня Л. Марчанка. На адкрыцці з'езда прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, якія затым азнаёміліся з экспазіцыяй, прымеркаванай да адкрыцця з'езда. Справядчым выстаўка «Мастакі — народу» адкрыта ў Палацы мастацтва. Яе склалі лепшыя работы майстроў усіх жанраў, створаныя за мінулыя пяць гадоў.

ДЭЛЕГАЦЫЯ З БАЛГАРЫІ

Дэлегацыя Дзімітраўскага камуністычнага саюза моладзі на чале з кандыдатам у члены ЦК Балгарскай камуністычнай партыі, першым сакратаром ЦК ДКСМ Станкай Шопавай, якая знаходзіцца ў СССР па запрашэнню ЦК ВЛКСМ, была прынята кандыдатам у члены Палітбюро ЦК КПСС, першым сакратаром ЦК КП Беларусі Ц. Кісялёвым.

Ён расказаў аб тым, як працоўныя, моладзь рэспублікі выконваюць рашэнні XXVI з'езда КПСС, сацыяльна-эканамічную праграму адзінаццатай пяцігодкі, спыніўся на некаторых праблемах камуністычнага выхавання падрастаючага пакалення, велізарнай ролі ў гэтай справе камсамола, сям'і і школы.

Станка Шопава сардэчна падзякавала за цёплую сустрэчу і прадастаўленую магчымасць пазнаёміцца з вопытам работы камсамольскіх арганізацый рэспублікі па выхаванні моладзі.

ФІНЛЯНДЫЯ — КРАІНА
ТУРЫЗМУ

Аб цікавых турыстычных маршрутах па краіне азёр і лясоў, аб развіцці эканомікі і культуры фінскага народа расказваюць шматлікія фатаграфіі, буклеты, часопісы, прадстаўленыя на выстаўцы «Гасцінная Фінляндія», якая адкрылася ў мінскім кінаатэатры «Масква».

Адкрываючы выстаўку, начальнік упраўлення па замежнаму турызму пры Савецкім Міністраў Беларускай ССР В. Позняк адзначыў, што яна з'яўляецца адным са шматлікіх сведчанняў мацнеючага культурнага абмену паміж Савецкім Саюзам і дружалюбнай нам Фінляндіяй.

Начальнік аддзела цэнтра па развіццю турызму Фінляндыі Маці Ківенен расказаў аб тым, што любімым маршрутам фінаў стаў Савецкі Саюз. Толькі летась тут пабывала звыш мільёна чалавек.

Арганізатары выстаўкі правялі прэс-канферэнцыю для прадстаўнікоў друку, тэлебачання і радыё рэспублікі.

НАВІНКА МАГІЛЯЎЧАН

Выпуск новага асартыменту аб'ёмных поліэфірных ніцей асвоены на магілёўскім вытворчым аб'яднанні «Хімвалакно». Тут пачала працаваць магутная вытворчасць, разлічаная на выраб пяці тысяч тон прадукцыі ў год. З такой колькасці поліэфірных ніцей можна вырабіць звыш 25 мільёнаў метраў тканін. Навінка магілёўскіх хімікаў ідзе таксама на выраб трывалых, прыгожых, эластычных і дабротных касцюмных і сукенкавых тканін. З пускам новай вытворчасці магілёўскае аб'яднанне стала самым буйным у краіне пастаўшчыком лаўсанавых валокнаў і ніцей. Сёлета яно дасць 186 тысяч тон прадукцыі, а затым гадавы выпуск дасягне звыш двухсот тысяч тон.

СТРАТЭГІЯ ХІ ПЯЦІГОДКІ—

ЭКАНОМІЦЬ, НЕ СКАРАЧАЮЧЫ САЦЫЯЛЬНЫЯ ПРАГРАМЫ

«ДРОБЯЗІ»
Ў МІЛЬЯРДЫ РУБЛЁЎ

ЧАМУ ЭКАНОМІЦЬ!

Страты ў эканоміцы былі заўсёды. У шэрагу выпадкаў яны проста непазбежныя. Як бы рупліва гаспадыня ні рэзала хлеб, на стала застаюцца крошкі. Важна пытанне: колькі застаецца такіх крошак? Бо ў маштабах эканомікі СССР, дзе асноўныя вытворчыя фонды перавысілі па кошту трыльён рублёў, рознага роду «дробязі» складаюць у суме дзесяткі мільярдаў рублёў. Эканомія, такім чынам, становіцца настойлівай неабходнасцю.

Эканоміць прымушаюць і канкрэтныя ўмовы гаспадарчай дзейнасці. Няма ў свеце краіны больш багатай сыварынай, чым СССР. Але гістарычна склалася так, што асноўная частка прамысловага патэнцыялу сканцэнтравана ў еўрапейскай частцы краіны. Раней прамысловасць гэтага рэгіёна працавала, як правіла, на мясцовай сыварыне. Цяпер яе ўсё часцей і ва ўсё большай колькасці даводзіцца прывозіць з Сібіры, Сярэдняй Азіі і Далёкага Усходу. Кошт яе здабычы і транспарціроўкі рэзка ўзрос. Транспартныя выдаткі па ўсёй краіне складаюць сёння прыкладна 80 мільярдаў рублёў у год. Стала больш рэнтабельна ўкладаць буйныя сродкі ў навуковыя і тэхнічныя распрацоўкі па малаадходнай і энергазберагаючай тэхналогіі, у стварэнне прамысловай структуры, якая дазваляе больш комплексна выкарыстоўваць зыходную сыварыну.

Мэтазгоднасць эканоміі абумоўліваецца і ўзрослым узроўнем сусветных цен на сыварыну і энергарэсурсы. У Савецкім Саюзе разумеюць, што кожны працэнт эканоміі спажываемых у краіне энергарэсурсаў па сучасных цэнах сусветнага рынку каштуе прыкладна 2,5 мільярдаў долараў.

Да эканоміі падштурхоўваюць, нарэшце, і меркаванні маральнага парадку. Грамадскасць СССР, прэса ўсё больш настойліва гавораць аб неабходнасці пакінуць будучым пакаленням савецкіх людзей «жывую прыроду», а не спусто-

шаныя нетры і зямлю. Расце ўсведамленне таго, што кожная тона вугалю, нафты, кожны кубаметр драўніны, захаваны для XXI стагоддзя, змогуць, з улікам тэхнічнай развіцця навукі і тэхнікі, даць чалавеку ў дзесяткі разоў больш канечнага прадукту, чым цяпер.

ЯК ЭКАНОМІЦЬ!

Эканоміць разам з тым можна па-рознаму. Скараціць спажыванне, напрыклад, або менш будаваць жылля, бальніц, школ, замарозіць дапамогі старым, стыпендыі студэнтам, урэзаць сродкі на ахову навакольнага асяроддзя. Здаецца, што такі погляд на эканомію запанаваў у ЗША пры адміністрацыі Рэйгана. Ужо аб'яўлена, што на 1981/82 фінансавы год асигнаванні на сацыяльныя патрэбы будуць урэзаны ў ЗША больш чым на 35 мільярдаў долараў. Гэта прывядзе да істотнага зніжэння жыццёвага ўзроўню для 25 мільёнаў амерыканцаў.

Не тым шляхам ідуць у СССР. Праўда, праведзенае ў 1981 годзе ўпарадкаванне цен у СССР у інтэрпрэтацыі шэрагу назіральнікаў на Захадзе стварала ўражанне, быццам Савецкі ўрад у палітыцы эканоміі бярэ прыклад з Белага дома. Няцяжка, аднак, было заўважыць, што павышэнне цен на адны тавары суправаджалася іх зніжэннем на другія. Падарожалі галоўным чынам прадметы прэстыжу — дываны, дарагая імпартная мэбля, крышталь, футра, ювелірныя вырабы. Цэны на прадукты харчавання, на паслугі, тавары штодзённага попыту захаваны на ранейшым узроўні. Не змяніліся тарыфы кватэрнай платы і камунальных паслуг, якія складаюць у суме ў сярэднім 5 працэнтаў бюджэту рабочай сям'і. Выключэнне, бадай, складаюць бензін і моцныя спіртныя напіткі. Аднак і пасля падарожання яны каштуюць менш, чым у любой з краін Захаду.

Атрыманыя ў выніку карэкціроўкі цен дадатковыя сродкі дапамогуць ажыццявіць шэраг новых сацыяльных мерапрыем-

«БЕЛАРУСЬ»—У СЬЕРА-ЛЕОНЕ

За сорак кіламетраў ад сталіцы Сьера-Леоне Фрытаўна на дзяржаўнай ферме «Ньютан Фарм» дэманстравалі савецкія універсальна-прапаўнальныя трактары «Беларусь-611».

Гэтыя машыны ўжо добра зарэкамендавалі сябе ў Марока, Гамбіі і іншых афрыканскіх краінах. Яны надзейныя і простыя ў эксплуатацыі і тэхнічным абслугоўванні. Шырокі дэяпазон скорасцей, магчымасць працаваць з усімі відамі прычэпных і навісных прылад робяць трактар «Беларусь-611» машынай, якая адпавядае патрабаванням сённяшняга дня. Ён мае прывадны шкіў для абмалоту рысу. А гэта істотная дэталі ў Сьера-Леоне большасць фермерскіх гаспадарак занята вырошчваннем рысу — асноўнага прадукту харчавання насельніцтва. Некаторыя дэталі трактара, у прыватнасці радыятар і акумулятар, выраблены ў трапічным выкананні. Адным словам, «Беларусь-611» нічым не ўступае такім тыпам машын зарубешных фірм.

У прысутнасці прадстаўнікоў

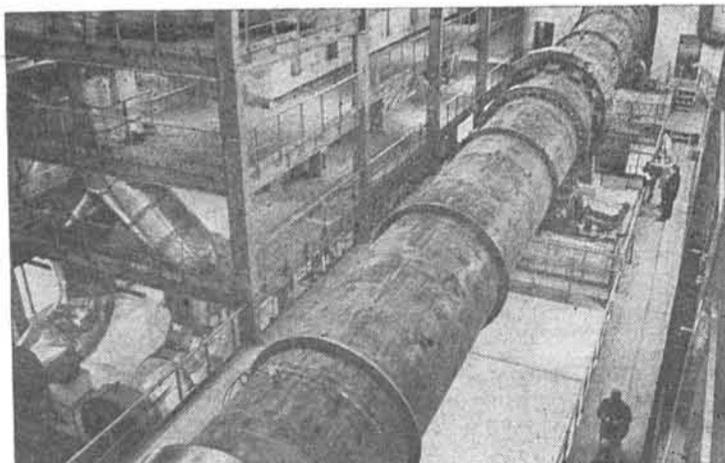
міністраў сельскай і лясной гаспадаркі Сьера-Леоне і вядомай фрытаўнскай фірмы «Гэлеры мотарс», якая спецыялізуецца на продажы і абслугоўванні савецкіх аўтамашын «Лада», «Ніва», МАЗ, вадзіцелі двух трактароў «Беларусь-611» дэманструюць іх магчымасці. Шэф-механік фірмы містэр Джордж асабліва адзначыў зручнасць і лёгкасць кіравання трактарамі. «Наогул у параўнанні з машынамі замежных марак на савецкіх трактарах, — сказаў ён, — лягчэй працаваць». Акрамя таго, перавага «Беларусі» заключаецца ў добрым доступе да ўсіх яго вузлаў і механізмаў.

Упраўляючы фірмы «Гэлеры мотарс» А. І. Джавад адзначыў прадукцыйнасць і магутнасць савецкіх трактароў. «Мы, — сказаў ён, — спадзяемся на вялікі поспех». Добрае ўражанне зрабіў «Беларусь-611» і на галоўнага інжынера міністэрства сельскай і лясной гаспадаркі Л. Лімана.

І. АСТАФ'ЕУ,
(АДН).

Першая ў краіне доследна-прамысловая ўстаноўка рэгенерацыі цынку са шламаў прамысловых сцёкаў пушчана на Светлагорскім заводзе штучнага валакна. Яна будзе вяртаць вытворчасці штогод некалькі тысяч тон каштоўнага металу. Сабekoшт яго прыкладна ў дваццаць разоў ніжэйшы за тону металу, атрыманага з руды.

НА ЗДЫМКУ: устаноўка па перапрацоўцы цынкаўтрымлівалючых шламаў.

стваў. Так, у 1981 годзе прынята рашэнне аб далейшым паліпшэнні дзяржаўнай дапамогі сем'ям, маючым дзяцей, аб паліпшэнні пенсійнага забеспячэння, аб павышэнні тарифных ставак і акладаў рабочым і служачым вугальнай прамысловасці. У гэтым жа годзе павялічаны нормы расхода на харчаванне ў дзіцячых дамах і дамах для састарэлых, прадоўжаны водпускі і павялічаны дапамогі жанчынам, нарадзіўшым дзіця.

Ніякіх скарачэнняў асігнаванняў у сферы народнай адукацыі і аховы здароўя ў СССР не праводзілася. Наадварот, расходы дзяржавы на сацыяльныя патрэбы растуць год ад году. Так, у 1981 годзе на выплаты і льготы насельніцтву з грамадскіх фондаў спажывання выдзелены амаль 121 мільярд рублёў. І гэта пры тым, што ў 1981 годзе вялікія плошчы СССР пацярпелі ад засухі, што выклікала буйныя недаборы збожжа, а значыць, і неабходнасць дадатковых яго закупак за мяжой.

АДКУЛЬ УЗЯЦЬ СРОДКІ!

Адкуль жа дзяржава бярэ і мае намер браць сродкі для ажыццяўлення вялікіх сацыяльных праграм і павышэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва (плануецца за пяцігоддзе павялічыць сярэднюю зароботную плату рабочых і служачых на 14,5 працэнта, а даходы калгаснікаў — на 20 працэнтаў).

Савецкі Саюз мае вялікі эканамічны патэнцыял і займае першае месца ў свеце па вытворчасці многіх відаў прадукцыі (сталі, нафты, цэменту, бавоўны, мінеральных угнаенняў, магістральных цеплавозаў і інш.). Разам з тым у параўнанні з лепшымі сусветнымі паказчыкамі ў СССР часта траціцца на адзінку прадукцыі больш сыравіны і энергіі. «Такім чынам, ёсць магчымасць, — гаворыў з трыбуны XXVI з'езда КПСС Л. І. Брэжнеў, — значна павялічыць выпуск канечнай прадукцыі з ужо існуючых рэсурсаў».

Паводле падлікаў, скарачэнне матэрыяльных затрат у цэлым па народнай гаспадарцы ўсяго на 1 працэнт забяспечвае рост нацыянальнага даходу на 6 мільярдаў рублёў. У выніку лепшай арганізацыі працы ў прамысловасці і павышэння прадукцыйнасці працы да ўзроўню перадавых прадпрыемстваў можна павялічыць выпуск прадукцыі на 3 мільярды рублёў у год. Скарачэнне тэрмінаў будаўніцтва вытворчых аб'ектаў усяго на адзін месяц — эканомія да 2 мільярдаў.

Вячаслаў КОСЦІКАЎ.
(АДН).

ЛЕЧЫЦЬ

МАГНІТНЫ ІМПУЛЬС

Эфект стымуючага ўплыву кароткага магнітнага імпульсу высокай энергіі на тканкі арганізма выявілі беларускія фізікі. Магнітны імпульсны генератар, сканструяваны імі, крыху большы за аўтамабільную апэўтку. Да рукі падносяць саленоід. Шчоўкнүү тумблер — далонь адчувае лёгкае накальванне. Апарат працуе аўтаматычна: імпульсы паўтараюцца са строга зададзенай частатой.

Медыцыне былі вядомы метады ўздзеяння на арганізм пастаяннымі магнітамі. Але ў рэжыме пастаяннага магнітнага поля нейтронаў нібы раскачаваюцца, не паскараючы прыкметна руху. Імпульс жа ў гэтым выпадку «працуе» больш мэтанакіравана, актывізуючы фізіялагічныя працэсы. Медыкі, якім вучоныя перадалі сваю працоўку для клінічнай праверкі, пацвярджаюць эфектыўнасць імпульснага стымулятара. Спецыялісты лічаць, што знойдзены новы дзейны фізіятэрапеўтычны сродак.

У самым вялікім сталічным універмагу «Беларусь» за прылаўкамі разам з прадаўцамі можна ўбачыць прадстаўнікоў мінскіх прадпрыемстваў: тэхнолагі, інжынеры, мадэльеры вывучаюць, якія вырабы прыцягваюць увагу пакупнікоў і чаму, слухаюць парады і пажаданні прадаўцоў. Універмаг і мінскія прадпрыемствы вядуць пошук больш дасканалай формы абслугоўвання пакупнікоў. Эксперымент, праведзены ўчасткам вытворчага аб'яднання «Гарызонт» з прадаўцамі секцыі «Радые́тавары» універмага, садзейнічаў паліпшэнню работы прадпрыемства і гандлю. Спецыялісты «Гарызонта» адзін раз у месяц становіліся за прылавак, а прадаўцы бывалі на прадпрыемстве. Гэта дазволіла прадаўцам быць у курсе тэхнічных навінак, іх асаблівасцей, кваліфікавана інструктаваць пакупніка аб правілах карыстання прадукцыяй. Вывучэнне пакупніцкага попыту спецыялістамі завода садзейнічала павышэнню якасці прадукцыі.

НА ЗДЫМКАХ: у гандлёвай зале універмага «Беларусь»; малодшы прадавец секцыі «Жаночае адзенне» Ірына ТАЛПЕКА і тэхнолаг швейнага аб'яднання імя Крупскай Галіна КАЗЛОВА цікавацца думкай пакупніцы Ніны СЯРГЕЕВАЙ аб якасці швейных вырабаў; прадавец Таццяна ГАЛАЦЭВІЧ, дыктар радыевузла Галіна ТАРАСЕВІЧ і мастак Генадзь ШЫШКІН рыхтуюць чарговы нумар насценнай маладзёжнай газеты «Камсамольскі пражэктар»; прадавец секцыі «Тканіны» Ірына ЮРЭВІЧ.

ХТО ЗАБЯСПЕЧВАЕ НАСЕЛЬНІЦТВА ПРАДУКТАМІ

«КАМАРОЎКА» — ХАРЧОВЫ КАМВЕЕР

У Мінску разам з дзяржаўнай гандлёвай сеткай працуюць сем рынкаў прыватнага рознічнага гандлю. На ўзвядзенне самага буйнога з іх — крытага «Камароўскага», плошча якога перавышае 2,5 гектара (6,25 акра), дзяржава затраціла каля 7 мільёнаў рублёў.

БАДАЙ, наўрад ці знойдзецца чалавек, у якога гэты будынак не выклікаў бы фантазію. Знешні выгляд Камароўскага рынку асацыюецца з купалам гіганцкага парашута. Хіба што толькі бетонныя скляпенні ды вокны вялізныя гавораць аб тым, што гэта архітэктурнае збудаванне.

Генеральны дырэктар аб'яднання калгасных рынкаў горада Мінска Мікалай Андрэў расказвае:

— Ад 200 да 300 тысяч чалавек бывае штодзённа на нашай «Камароўцы». Тут без лішняй затраты часу кожны можа набыць сабе практычна ўсё. На рынку арэндуюць памяшканні 22 гандлёвыя арганізацыі. Сярод іх — гаспадарчыя, кніжныя, камісійныя магазіны, магазіны прамысловых тавараў, а таксама агароднінныя і гандлёвыя кропкі спажывецкай кааперацыі. Працуюць таксама кафетэрыі, піражковыя і кандытарскія, сталовая, піўны бар. У цэнтры крытага рынку і на прылеглай тэрыторыі абсталяваны рады на 3 тысячы месцаў для прыватнага гандлю...

Аднак толькі гэтым вартасць рынку не вычэрпваецца. Яшчэ ў ходзе праектавання тут быў прадугледжаны максімум зручнасцей для прыватніка. Рынак мае спецыяльныя халадзільныя камеры для захоўвання мяса-малочных прадуктаў, фруктаў, гародніны, кветак. Для абслугоўвання прызначаны 12 электракараў з грузавымі цяжкамі, аўтафургоны, рознае іншае гандлёвае абсталяванне, спецадзенне. Кантроль за якасцю прадук-

таў вядзе ветэрынарная служба. Да паслуг іншагародніх — гасцінныя нумары ў Доме калгасніка, платная стаянка для аўтатранспарту. А побач з рынкам — Дом бытавых паслуг, станцыя прыгарадных аўтобусаў.

Такім чынам, на «Камароўцы» створаны ўсе ўмовы для прыватнага рознічнага гандлю. Натуральна, рэалізуючы лішкі харчовых тавараў, чалавек атрымлівае прыбытак. Калі нават не рабіць эканамічны аналіз усіх яго фізічных і матэрыяльных затрат, то ўсё роўна можна даць станоўчы адказ: рынак для яго выгадны. Зрэшты, як і для дзяржавы, паколькі асабісты падсобны гаспадаркі з лішкамі прадуктаў харчавання застаюцца істотным рэзервам у ланцугу харчовага канвеера краіны. Але, як адзначаецца ў рашэннях XXVI з'езда КПСС, асновай сацыялістычнай сельскай гаспадаркі былі і застаюцца калгасы і саўгасы. Аднак гэта зусім не азначае, што можна грэбаваць магчымасцямі асабістых падсобных гаспадарак.

Уладарамі асабістых падсобных гаспадарак, як правіла, з'яўляюцца жыхары вёсак, пасёлкаў гарадскога тыпу і прыгарадаў. Яны ж і галоўныя пастаўшчыкі лішкаў прадуктаў харчавання на рынак. У гэтым у немалой ступені зацікаўлена і дзяржава.

1 041,8 мільёна гектараў складаюць у СССР землі калгасаў і саўгасаў. Іх клопат — вытворчасць прадуктаў харчавання і сельскагаспадарчай сыравіны, якія вымагаюць буйных працоўных і фінансавых затрат. Значыць, ім належыць вытворчасць 99 працэнтаў збожжавых, 100 працэнтаў бавоўны і цукровых буркакоў, 98 працэнтаў сланечніку. Акрамя таго, калгасы і саўгасы забяспечваюць таксама сыравінай і харчовай прамысловасцю — а тая ў сваю чаргу корміць горад і вёску хлебам, цукрам,

алеям і сметанковым маслам, мяса-малочнымі вырабамі, крупам і г. д. У гэтым гіганцкім па сваіх маштабах працэсе актыўную ролю адыгрываюць працаўнікі вёскі — тыя ж самыя ўладальнікі прыватных участкаў, якія маюць магчымасць прадаваць лішкі прадуктаў на калгасным рынку. Але большую частку прыбытку яны ўсё ж атрымліваюць ад удзелу ў грамадскай вытворчасці. Дык вось, калі ўлічыць яшчэ і той факт, што жывёда сельскага жыхара пасвіцца на калгасных і саўгасных пашах, сенакосы таксама прадастаўляюцца на дзяржаўных умовах, а з грамадскіх фондаў асабісты гаспадаркі атрымліваюць камбікармы, то стане зразумелым, што ўладальнік асабістай падсобнай гаспадаркі існуе не ізалявана ад грамадскага сельскагаспадарчага сектара, а складае з ім адзінае цэлае. Але новыя сацыяльна-эканамічныя ўмовы ў нашай краіне прыкметна адбіліся на ўдзельнай вазе асабістых падсобных гаспадарак. У калгасах і саўгасах пачалося інтэнсіўнае будаўніцтва буйных жыллагадоўчых комплексаў на індустрыяльнай аснове, ствараюцца спецыялізаваныя прадпрыемствы па вытворчасці гародніны, фруктаў, бульбы... Дарэчы, адно з такіх аграрна-прамысловых аб'яднанняў «Волма», што пад Мінскам — пастаянны пастаўшчык сваёй прадукцыі на Камароўскім рынку.

І ўсё ж калгаснаму рынку адводзіцца немалаважная роля «выхаднога» пункта на канвееры вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў. І, відавочна, так будзе да таго часу, пакуль калектыўныя і дзяржаўныя гаспадаркі поўнасцю не возьмуць на сябе абавязак забеспячэння краіны прадуктамі харчавання. Нездарма ў рашэннях XXVI з'езда КПСС запісана: «Павялічыць вытворчасць мяса, малака, бульбы, гародніны і фруктаў у асабістых падсоб-

ных гаспадарках насельніцтва... Аказваць ім дапамогу ў набыцці маладняка, кармоў, насення і ўгнаенняў».

ТРАНСПАРТНЫЯ варты рынку... Заляджае грузавік з бульбай. Упакаваны ў мяшках груз узважваюць, а потым частку размяшчаюць у складзе, а частку — на прылаўку. Пакуль ідзе афармленне і прыём, знаёмлюся з гаспадаром. Сяргей Іванюк жыве і працуе ў адным з калгасаў Пясвіжскага раёна. Пасля збору ўраджаю з прыватнага ўчастка (як і ва ўсіх працаўнікоў вёскі, у яго ён складае 0,5 гектара) прыкінуў, колькі пакінуць сабе, а лішкі вырашыў прывезці на рынак. Машыну выдзеліў калгас. Бульбу прынялі ў бюро гандлёвых паслуг.

— Гандляваць так выгадна і зручна, — прызнаецца Іванюк, — нягледзячы на тое, што сем працэнтаў ад усяго кошту тавара вылічваецца на карысць рынку.

А вось меркаванне наконт гэтага М. Андрэева:

— Сапраўды, і такі від паслуг прадугледжаны на Камароўцы. Уласна кажучы, усе нашы даходы і складаюцца з рознага віду паслуг. На рахунку ў Дзяржбанку маем больш мільёна рублёў. Гэтыя грошы галоўным чынам выкарыстоўваем для рэканструкцыі і будаўніцтва падсобных памяшканняў, на стварэнне спрыяльных умоў для гандлюючых. Усё гэта ў комплексе становіцца адбываецца на вырашэнні харчовай праблемы.

КАМАРОЎСКІ рынак... За яго прылаўкамі можна сустрэць грузінаў, армян, украінцаў, малдаван... Яблыкі, грушы, сухафрукты, кветкі, мёд... Выбірай, купляй... Але асноўны прыток гандлюючых з Беларусі. Усяго багата на прылаўках. Нават выпадкова трапіўшы на рынак, ужо не пойдзеш без пакупкі.

Мікалай ІНІН.

23 ЛЮТАГА Ў СССР АДЗНАЧАЕЦЦА ДЗЕНЬ САВЕЦКАЙ АРМІІ І ВАЕННА-МАРСКОГА ФЛОТУ

СОЗДАННАЯ РЕВОЛЮЦІЕЙ,
СВЯЗАННАЯ С НАРОДОМ

Днем рождения Советских Вооруженных Сил стало 23 февраля 1918 года, когда после обращения Советского правительства «Социалистическое отечество в опасности!» по всей стране развернулось формирование воинских частей и соединений для отпора войскам кайзеровской Германии, нарушившим перемирие и перешедшим в наступление по всему фронту. На ряде рубежей молодые отряды Красной Армии нанесли поражение врагу и остановили его.

Однако обстановка обострилась. Вслед за наступлением немецких войск интервенцию против Страны Советов предприняли вооруженные силы Антанты, а также США и Японии. Подняла голову и внутренняя контрреволюция, поддерживаемая из-за границы оружием и боевой техникой.

В жестоких сражениях с многочисленными врагами Красная Армия отстояла завоевания социалистической революции, наголову разбила и изгнала с советской земли объединенные вооруженные силы иностранных интервентов и внутренней контрреволюции.

Анализируя источники побед Советской Республики в гражданской войне, В. И. Ленин писал: «Никогда не победят того народа, в котором рабочие и крестьяне в большинстве своем узнали, почувствовали и увидели, что они отстаивают свою, Советскую власть — власть трудящихся, что отстаивают то дело, победа которого им и их детям обеспечит возможность пользоваться всеми благами культуры, всеми созданиями человеческого труда».

Именно этим сознанием, подлинно народным характером и была сильна новая армия.

Рабочих в ее рядах насчитывалось 15 процентов, крестьян — 77, представителей других социальных групп — 8 процентов. Сформированная по добровольческому принципу, Красная Армия состояла из трудового народа, одетого в военную форму и отстаивающего свою, пролетарскую власть.

Образование в декабре 1922 года СССР — единого многонационального социалистического государства открыло большие возможности социального, экономического и культурного прогресса страны. Упрочилась ее обороноспособность, повысилась боевая мощь армии и флота, идейно-политическое единство их личного состава.

Конституция СССР, принятая в 1936 году, провозгласила службу в Вооруженных Силах почетной обязанностью всех граждан Советского Союза. Вслед за тем Закон о всеобщей воинской обязанности установил одинаковую обязанность несения военной службы для всех граждан СССР независимо от расы, национальности и вероисповедания.

Готовя агрессии против Советского Союза, Гитлер рассчитывал, что при первом же ударе многонациональное Советское государство распадется. Однако он просчитался. Опасность, нависшая над социалистической Родиной после вероломного нападения гитлеровской Германии 22 июня 1941 года, подняла все народы Страны Советов на ее защиту.

В рядах Вооруженных Сил мужественно сражались воины всех наций и народностей страны. В октябре 1942 года газета «Правда» писала: «В Сталинграде, под Ленинградом, на Кавказе в ожесточенных боях смешивается кровь русских, и узбеков, и украинцев, и таджиков, и белорусов, и азербайджанцев, и грузин... Братство, скрепленное кровью за Родину, — самое крепкое братство. На святом деле защиты Отечества

побраталась вся Советская страна».

На борьбу с фашизмом поднялся весь народ. Фронт и тыл слились в единый боевой лагерь. Рабочий класс, колхозное крестьянство, интеллигенция самоотверженным трудом помогали воинам громить врага. В прифронтовых районах создавалось народное ополчение, формировались добровольческие соединения. В действующую армию нарастающим потоком поступали новая техника, вооружение, боеприпасы, обмундирование. Во вражеском тылу наносили удары по оккупантам народные мстители — партизаны. С первых дней войны стихийно возник народный фонд обороны, который складывался из добровольных взносов трудящихся.

Только за первые полгода войны москвичи дали на оборону из личных сбережений и заработка сумму, достаточную для приобретения 1 400 самолетов. На 1 июня 1942 года в фонд обороны всего по стране было внесено 2 миллиарда 740 миллионов рублей наличными и на 2 миллиарда 163 миллиона рублей облигаций государственных займов. Кроме того, на оборону было сдано 11,5 килограмма платины, 94 килограмма золота, 9 тысяч килограммов серебра и много других ценностей.

Множество советских людей становились донорами. Кровь нередко приходили сдавать целыми семьями, бригадами, курсами. «Сыновой у меня нет, — заявила, например, донор П. Матвеева, — поэтому буду помогать фронту своей кровью». Во время битвы за Москву доноры столицы дали фронту 90 тысяч литров крови.

В современных условиях идейная и социальная база единства армии и народа еще более окрепла. Одной из форм выражения такого единства является шефство над частями, соединениями и видами Вооруженных Сил. Эта традиция зародилась еще в годы гражданской войны. В 1920 году трудящиеся ряда городов и районов страны взяли шефство над некоторыми дивизиями, которые получили впоследствии соответствующие наименования.

В Войсках противовоздушной обороны страны, например, есть гвардейский зенитный ракетный Путиловско-Кировский полк. Эта часть была сформирована в 1917 году из рабочих Путиловского завода Петрограда. Полк сыграл важную роль в создании Войск противовоздушной обороны, принимал активное участие в борьбе с врагами Родины. По сложившейся традиции коллектив ленинградского объединения «Кировский завод» и поныне посылает своих молодых рабочих служить в этот полк.

Существует и обратная связь, которая проявляется в постоянной готовности воинов участвовать в решении крупных народнохозяйственных проблем. Воины-железнодорожники, например, трудятся на сооружении Байкало-Амурской магистрали, воины-автомобилисты ежегодно участвуют в уборке урожая. За десятую пятилетку (1976—1980 годы) ими перевезено более 400 миллионов тонн сельскохозяйственных грузов. Советские люди знают, что в случае стихийных бедствий к ним на помощь первыми придут воины вооруженных сил.

Прочное единство советского народа и его армии, их братское сотрудничество с народами и воинами стран Варшавского Договора — гарантия надежной защиты завоеваний социализма и мира от посягательств агрессивных сил империализма.

Генерал-полковник
Сергей БОБЫЛЕВ,

Будні воінаў Савецкай Арміі. У перапынку паміж вучэннямі.

ДАКУМЕНТЫ З АРХІВА РАСКАЗВАЮЦЬ...

НАША БЯЗМЕЖНАЯ ГОРДАСЦЬ

Дзень Савецкай Арміі стаў для нас светлым, радасным святам, той вяхой, адкуль пачынаецца гераічны летаніс нечуванана салдацкага подзвігу, які здзейснілі мужныя сыны Краіны Саветаў, змагаючыся за свабоду, лепшую долю і шчасліваю будучыню сваёй Айчыны.

Народжаная ў палымі рэвалюцыі, створаная воляй працоўнага народа, наша армія прайшла слаўны баявы шлях. Суровай і бязлітнай была барацьба з ворагамі Савецкай дзяржавы. На першым этапе не халала харчавання і амуніцыі, але, нягледзячы на ўсе гэтыя цяжкасці, байцы Чырвонай Арміі рашуча ішлі ў бой, здабывалі за перамогай перамогу, бо яны былі не адны: чырвонаармейцы кожны дзень адчувалі клопат усіх працоўных краіны.

Захавалася шмат заяў, пастаноў, загадаў, рэзалюцый, газетных паведамленняў, у якіх грамадзяне першай у свеце Савецкай рэспублікі выказваюць сваё жаданне, сваю гатоўнасць запісацца добраахвотнікамі, прайсці вайсковую мабілізацыю, стаць абаронцамі заваёў Кастрычніка. Документы яскрава сведчаць пра цесную сувязь рабочых і сялян з Чырвонай Арміяй, пра тую пасьліную і дзейную дапамогу, якую аказвалі яны байцам рэвалюцыі.

Вось толькі некалькі архіўных фактаў-дакументаў, якія лепш дапамогуць нам убачыць той час, адчуць тую атмасферу, якая панавала ў народзе.

«Заява гр-на Перабродскай воласці Дзісенскага п. аб добраахвотным уступленні ў Чырвоную Армію. 15 жніўня 1920 г. Заяўляю жаданне ўступіць у рады Чырвонай Арміі, у той час, калі нашы браты абараняюць свабоду працоўных, не магу чакаць, пакуль мае гады падыдуць да мабілізацыі. У чым і падпісваюся. Мікалай Ракоць».

Вось рэзалюцыя сходу фабрычна-заводскіх камітэтаў ад 28 чэрвеня 1919 года.

«На адбыўшымся агульным сходзе РКП па пытанню аб партыйнай мабілізацыі і добраахвотніцтве прынята рэзалюцыя, у якой гаворыцца, што Магілёўская арганізацыя РКП аб'яўляе сябе мабілізаванай у поўным саставе і знаходзіцца ў распараджэнні камітэта, якому належыць вызначыць персанальны і колькасны састаў мабілізуемых».

«Да 22 лістапада ў Навазыбкаўскім, Чавускім і Аршанскім паведах збор для Чырвонай Арміі паўкажухоў ужо закончаны. У астатніх паведах губерні збор таксама падыходзіць да канца, даючы самыя паспяховыя вынікі. Да гэтага часу ў армію паступіла звыш 3 000 паўкажухоў».

«Чырвонаармейцы кавалерыйскага палка ў час паходу ўбачылі палі мясцовых сялян, якія не апрацоўваліся з-за адсутнасці коней. Чырвонаармейцы далі сваіх коней і апрацавалі палі».

З паведамлення РОСТА, 1920 год.

«Гераічная Чырвоная Армія церпіць крайне пакутныя бедствы ад недахопу абутку... Неабходна прыняць спешныя выключныя меры, каб пазбавіць Чырвоную Армію ад гэтага страшнага бедства... З прычыны крайняй абмежаванасці запасаў скуры Савет Абароны Рэспублікі 8-га кастрычніка пастанавіў утварыць у кожнай губерні надзвычайныя камісіі па нарыхтоўцы лапцей і валёнак...»

Камісія звяртаецца з гарачым заклікам да ўсіх, хто мае малейшую магчымасць нарыхтоўца і вырабляць лапці, не марудзячы, прыступіць да работы.

Камісія аб'яўляе, што за кожную пару лапцей дваінога пляцення будзе тут жа ўплачана 650 руб. грашамі, апрача таго, даставішаму 100 пар лапцей будзе выдава-

ца прэмія ў 10 фунт. солі., 2 фунт. газы і 1 арш. мануфактуры...»

З адозвы Віцебскага губваенрэўкома, снежань 1920 г.

Вось яна, сурова праўда тых незабытых дзён, праўда, якая прымушае нізка схіліць галаву перад мужнасцю і гераізмам байцоў Чырвонай Арміі, напайнае сэрца гордасцю за іх бяспрыкладнасць, вернасць і адданасць справе рэвалюцыі, сведчыць аб яе непарыўнай сувязі са сваім народам.

Гэтая сувязь вытрымала яшчэ адно выпрабаванне на трываласць, прайшла яшчэ адну нечуваную праверку ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Амаль чатыры гады працягваўся бяспрыкладны народны подзвіг, гераічны неўміручы подзвіг салдат і камандзіраў Чырвонай Арміі. На фронце і ў глыбокім савецкім тыле кавалася наша слаўная перамога. Кавалася мужнасцю салдат і гераічнай працаю соцень тысяч рабочых і калгаснікаў у цэхах уральскіх заводаў, на землях Сібіры, Алтая, Сярэдняй Азіі, якія аздавалі ўсё, што маглі, для арміі, для фронту, для перамогі.

Вялікі ўклад у справу разгрому гітлераўскай Германіі зрабілі сыны Беларускага народа. Толькі ў гады дзеючай арміі змагалася звыш 1 мільёна беларусаў, 217 генералаў-беларусаў пераможна вадзілі свае дывізіі ў бітвы на ворага. Дзесяткі тысяч нашых землякоў набліжались светлы дзень вызвалення сваёй самаадданай працай калы станкоў эвакуіраваных на ўсход заводаў і фабрык, на калгасныя палатках далёкіх ад дому краёў і абласцей. На старонках газеты «Савецкая Беларусь» у той час можна было прачытаць такія паведамленні:

«Тут, на Сталінградскім фронце, нас, беларусаў, многа. Сам я з Брэста. Ёсць байцы і камандзіры з Мінска, Віцебска, Гомеля і многіх іншых раёнаў Беларусі. Знаходзячыся з першых дзён Айчыннай вайны ў дзеючай арміі, мы змагаемся самааддана, б'ём немца нашчадна. Побач з байцамі ўсіх народаў нашай краіны мы адстойваем гераічны Сталінград, да якога звернута ўвага ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва».

Горад выстаяў, вытрымаў націск ворага, а зараз сам перайшоў у наступленне. Беларусы — у першых радах наступаючых воінаў. Мы ведаем, што, праганяючы немцаў ад Сталінграда, мы прыбліжам дзень вызвалення Беларусі. Гэты дзень недалёка. Аляксею Доўбня».

«...У некаторых раёнах Беларусі партызаны разгарнулі вялікую работу па мабілізацыі ў Чырвоную Армію людзей прызыўнога ўзросту. Савецкія патрыёты гараць жаданнем змагацца ў радах Чырвонай Арміі і партызанскіх атрадах супраць фашыскага звяр'я да поўнага яго знішчэння. Нядаўна партызаны правялі праз лінію фронту 7 500 ваеннаабавязаных. Чырвонаармейцы і камандзіры сустрэлі савецкіх патрыётаў з вялікай радасцю...»

«...Калгаснікі Хойніцкага раёна здалі ў хлебны фонд Чырвонай Арміі 27 000 пудоў адборнага зерня, Брагінскага — 16 000. Па прыкладу Міхаіла Пянько і Паўла Тураўца калгаснікі сельгасарцелі імя Калініна Калінкавіцкага раёна са сваіх асабістых запасаў здалі Чырвонай Арміі 795 пудоў збожжа. 120 пудоў збожжа з асабістых запасаў адправілі на дзяржаўны пункт калгаснікі сельгасарцелі «Камунар» Нараўлянскага раёна».

У фонд Чырвонай Арміі з калгасаў во-бласці ўжо паступіла звыш 100 000 пудоў хлеба».

Час ніколі не зможа сцерці з нашай памяці веліч перамог доблесных байцоў Савецкай Арміі, якая і сёння пільна стаіць на варце нашых сацыялістычных заваёў, мірнай працы савецкага народа.

Гелена ЧАРНЯЎСКАЯ.

ОТВЕТЫ

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР Н. А. ТИХОНОВА
НА ВОПРОСЫ РЕДАКЦИИ ГАЗЕТЫ «АСАХИ» (ЯПОНИЯ)

Вопрос: Как Вы оцениваете экономическое положение Советского Союза, каковы главные направления развития народного хозяйства вашей страны? Что Вы можете сказать о ключевых экономических проблемах, которые решает сейчас советский народ?

Ответ: Обстоятельный анализ и оценки состояния советской экономики и перспектив ее развития до 1990 года были даны на XXVI съезде КПСС. Мне хотелось бы сказать лишь о важнейших сторонах развития общественного производства в СССР, назвать цифры, позволяющие каждому объективно судить о состоянии дел в нашей экономике.

В 80-е годы Советский Союз вступил с мощным экономическим и научно-техническим потенциалом. Страна обладает ныне огромным национальным богатством, оцениваемым в более чем 2,9 триллиона рублей. Основные фонды народного хозяйства достигли 1 триллиона 854 миллиардов рублей. Прирост национального дохода за 1971—1980 годы составил 55 процентов, производство промышленной продукции увеличилось за этот период на 78 процентов. На основе роста экономической мощи страны неуклонно повышается жизненный уровень советских людей. Наше государство выполнило колоссальную программу жилищного строительства, в результате свыше 107 миллионов человек въехали в новые дома, улучшили свои жилищные условия, а если учесть еще и текущий год, то общее число новоселов примерно равно численности всего населения Японии.

Недавно мы подвели итоги выполнения плана первого года пятилетки. Должен сказать, что, несмотря на сильную засуху, которая отрицательно сказалась на развитии сельского хозяйства страны и связанных с ним отраслей, и обострение международной обстановки по вине реакционных империалистических сил, советская экономика развивалась динамично и продвинулась вперед.

Теперь о некоторых направлениях и ключевых проблемах развития советской экономики.

Особое значение мы придаем решению такой важной задачи, как повышение производительности труда, рациональное использование всех видов ресурсов, созданного производственного потенциала, то есть всего того, что определяет эффективность народного хозяйства. Интенсификация экономики становится у нас делом поистине всенародным.

Энергетическая программа СССР предусматривает ускоренное развитие газовой промышленности, а также расширение производства электроэнергии на атомных и тепловых электростанциях, использующих энергию дешевых углей, более широкое проведение работ по поиску новых источников энергии.

Продовольственная проблема является центральной в одиннадцатой пятилетке. Разрабатываемая продовольственная программа охватывает все отрасли агропромышленного комплекса. На развитие сельского хозяйства по всему комплексу работ мы выделили в этой пятилетке почти 190 миллиардов рублей, или 27 процентов всех капиталовложений. Упор, как и в других отраслях, делается на повышение отдачи от вкладываемых средств, рациональное использование земли, минеральных удобрений, техники и других ресурсов.

Вопрос: Хотелось бы задать несколько вопросов, касающихся международного положения. Прежде всего, каково

Ваше мнение о состоянии советско-американских отношений и готов ли Советский Союз действительно к нулевому решению?

Ответ: Сейчас, к сожалению, пока не видно признаков того, что дела здесь поворачиваются в благоприятном направлении. Более того, действия американской администрации, предпринятые в самое последнее время, создают дополнительные препятствия на этом пути.

Между тем, всем, и в первую очередь руководителям США, необходимо отдавать себе отчет, что проводимая им линия на дальнейшее нагнетание напряженности, на внесение элементов конфронтации в международные дела не может дать ничего, кроме усиления военной опасности, нарушения сложившихся взаимовыгодных торгово-экономических и иных связей.

Мы против того, чтобы советско-американские отношения превращались в объект близорукой политической игры, затеваемой в пылу увлечения силовой дипломатией. Мы за ровные, стабильные отношения с США. Если же и появляются какие-то проблемы, а этого избежать невозможно, то решать их следует, не прибегая к угрозам или попыткам давления, а за столом переговоров, путем обмена мнениями, диалога. Прежде всего это касается вопросов, непосредственно затрагивающих проблему войны и мира. Разве можно назвать нормальным то, что оказалась прерванной (не по нашей вине) проводившаяся в свое время серия переговоров в области ограничения вооружений и разоружения, и в первую очередь переговоры ОСВ? Конечно, нет. Положение усугубляется тем, что в Вашингтоне сейчас явный приоритет отдают форсированному наращиванию военных приготвлений, да и своих союзников подталкивают на этот путь.

Хотелось бы в этой связи подчеркнуть, что попытки Соединенных Штатов нарушить в свою пользу существующее военное равновесие в мире бесперспективны. Ничего не даст Вашингтону и стремление внедрить в дипломатический обиход язык силы и диктата. Чем раньше это будет осознано, тем будет лучше для всех, в том числе и для самих США.

Советский Союз придает важное значение тому, чтобы на ведущихся в Женеве советско-американских переговорах об ограничении ядерных вооружений в Европе были достигнуты весомые конструктивные решения. Однако пока позиция США в связи с переговорами не внушает оптимизма. Со своей стороны Советский Союз предлагает договориться о значительном — в несколько раз! — сокращении ядерных средств средней дальности, имеющихся в Европе или нацеленных на нее.

Но мы готовы — и об этом четко заявил глава Советского государства Л. И. Брежнев — пойти еще дальше, договориться о том, чтобы на европейском континенте вообще не было ядерного оружия как средней дальности, так и тактического. Это и было бы подлинное нулевое решение, а не пропагандистская подделка.

Вопрос: В настоящее время в мире много говорят о Польше. Считаете ли Вы, что введение военного положения выведет эту страну из кризиса, и какую помощь оказывает Советский Союз Польше?

Ответ: К сожалению, в мире не ограничиваются разговорами о Польше. В политике некоторых западных государств возникла очень опасная линия, цель которой — вмешательство в польские события, грубый нажим на суверенную Польскую Народную Респуб-

лику. Введение военного положения в Польше изображают в этих странах как опасность для мира в Европе и во всем мире. Действительная угроза миру — это, конечно, попытка придать событиям, которые являются исключительно внутренним делом польского народа, характер международного кризиса.

Поражает ханжество позиции американской администрации и официальных кругов некоторых других капиталистических держав в польском вопросе. Они выдают себя на словах за «защитников» польского народа, а на деле всеми силами стремятся помешать нормализации обстановки в этой стране.

Необходимо ясно видеть, что этот политический авантюризм направлен не только против социалистического сотрудничества. С его помощью США надеются решить некоторые задачи конкурентной борьбы в капиталистическом мире, подорвать самостоятельность ряда государств, связанных союзами с Соединенными Штатами.

Польская проблема избрана в качестве предлога, чтобы реализовать на международной арене империалистическую политику обеспечения превосходства США, политику давления и санкций, в том числе и в собственном лагере, политику конфронтации с социалистическим миром.

Введение военного положения в Польше было, как известно, шагом, принятым в полном соответствии с конституцией ПНР, и для предотвращения антиконституционного государственного переворота.

Лучший ответ на разного рода антипольские измышления по поводу введения военного положения дал сейм ПНР. Этот высший законодательный орган единодушно одобрил введение военного положения, оценил эту меру как необходимую и важнейшую предпосылку для выхода Польши из кризиса.

Что касается советской помощи Польше, то Советский Союз коренным образом заинтересован в восстановлении нормальной жизни братского польского народа, нашего соседа и союзника. В отличие от США и НАТО Советский Союз не вмешивается в польские дела. За все время польского кризиса продолжало развиваться наше торгово-экономическое сотрудничество. Наша экономическая помощь, оказанная братскому польскому народу, значительна. Следует отметить также, что Советский Союз выполнял и выполняет свои экономические обязательства, несмотря на то, что Польша не в состоянии пока обеспечивать сбалансированность в торговле. Мы с удовлетворением отмечаем высокую оценку нашей позиции и нашей помощи польской стороной.

Вопрос: Хотелось бы узнать Ваше мнение о советско-китайских отношениях и их перспективах.

Ответ: Как выглядят сегодня советско-китайские отношения — общеизвестно. Какими они были в прошлом, вряд ли есть необходимость напоминать. Какими они могли бы быть, на наш взгляд, ныне и в будущем, какими их желали бы видеть в Советском Союзе — об этом не раз заявлялось со всей ясностью и авторитетностью.

Политика СССР в отношении Китая принципиальна и последовательна. Она определена решениями съездов нашей партии. На XXVI съезде нашей партии Л. И. Брежнев, выразив общее убеждение советских людей, заявил, что Советский Союз не ищет и не ищет конфронтации с Китайской Народной Республикой, хотел бы

строить связи с ней на добрососедской основе.

Мы, конечно, не можем быть удовлетворены нынешним состоянием советско-китайских отношений. Причина этого — не в нашей позиции. Руководители Китая, как известно, упорно следуют в международных делах курсом вражды к Советскому Союзу, его союзникам и друзьям. В мире имеются и другие силы, всячески добивающиеся дальнейшего ухудшения советско-китайских отношений. От всего этого нельзя абстрагироваться.

Мы исходили и исходим из той точки зрения, что и в советско-китайских отношениях нет таких проблем, которые не могли бы быть решены на основе равноправия и в духе взаимопонимания. Мы не намерены уходить от конкретных шагов в направлении улучшения отношений между нашими странами. Но этот процесс должен быть не односторонним.

Вопрос: Как Вы оцениваете состояние советско-японских отношений, перспективы заключения мирного договора?

Ответ: Недавно наши страны отметили 25-ю годовщину восстановления дипломатических отношений. В историческом плане четверть века — срок небольшой. Тем не менее усилиями обеих сторон за это время сделано немало для развития и расширения взаимовыгодных связей. Расширились наши торгово-экономические связи, активно осуществляются обмен в научно-технической, культурной и других областях.

К сожалению, особенно в последние годы наблюдается известное топтание на месте, если не сказать большего — искусственное сдерживание развития связей. В чем это проявляется? Прежде всего в разрывании не без участия японских официальных властей различного рода кампаний, недружественных в отношении нашей страны. При этом нам пытаются поставить условием стабильного развития советско-японских отношений удовлетворение незаконных территориальных притязаний Японии к Советскому Союзу.

На это могу сказать: развитие отношений между СССР и Японией — это дело, в котором должны быть одинаково заинтересованы обе страны, идет ли речь о политических контактах, торгово-экономических или иных связях.

Советский Союз был и остается сторонником подведения прочной договорной основы под советско-японские отношения. И не наша вина в том, что до настоящего времени не заключен мирный договор. Причину его отсутствия вы хорошо знаете. Это — нереалистическая позиция японской стороны. Мы неоднократно, в том числе на самом высоком уровне, заявляли, что в наших отношениях нет такой темы, как якобы нерешенный «территориальный вопрос».

Между тем, с японской стороны предпринимаются попытки односторонне и в искаженном виде толковать некоторые положения советско-японского заявления от 10 октября 1973 года. В этом заявлении, которое, как известно, было опубликовано в печати, зафиксирована договоренность продолжить переговоры о заключении мирного договора.

Утверждать же, что Советский Союз признал существование «территориального вопроса», значит преднамеренно извращать нашу позицию и вводить в заблуждение общественность Японии.

В связи с вопросом о договорной основе советско-японских отношений хочу напомнить о нашем предложении заключить договор о добрососедстве и сотрудничестве. Это

предложение остается в силе и по сей день. При соответствующей готовности Японии можно было бы выработать приемлемый для обеих сторон документ.

Вопрос: Имеются ли возможности для дальнейшего сотрудничества с Японией в освоении природных богатств Сибири и Дальнего Востока?

Ответ: Мне вспоминается встреча Л. И. Брежнева с делегацией руководителей Федерации экономических организаций Японии во главе с господином Т. Доко в августе 1976 года в Крыму. Тогда речь шла о разработке программы сотрудничества между нашими странами на 10—15 лет.

В развитие этой договоренности стороны приступили к реализации ряда крупномасштабных проектов на компенсационной основе. К ним относятся, прежде всего, сотрудничество в разработке лесных ресурсов советского Дальнего Востока, Южно-Якутского угольного бассейна и в разведке нефти и газа на шельфе о. Сахалин. Можно сказать, что главным образом благодаря осуществлению этих проектов общий объем взаимных поставок товаров между нашими странами за 1976—1980 годы практически удвоился по сравнению с предшествующим пятилетием, превысив 12 миллиардов рублей.

В настоящее время в связи с завершением второго лесного генерального соглашения была достигнута договоренность о продолжении сотрудничества в этой области. В текущем пятилетии будут начаты поставки в Японию коксующегося угля из южной Якутии. Осуществление этого проекта, как вам известно, рассчитано на 20 лет. Неплохие результаты показывает и разведочное бурение на шельфе о. Сахалин.

Следует отметить, что достигнутые результаты пока еще не соответствуют современному уровню экономического развития как Советского Союза, так и Японии. Более того, эти результаты, равно как и темпы развития наших торговых связей, начинают заметно уступать достигнутым в сфере экономического взаимных отношений Советского Союза с рядом западноевропейских государств. Во многом это объясняется отсутствием в наших отношениях стабильного и прочного фундамента, каким являются заключенные Советским Союзом с ведущими западноевропейскими странами долгосрочные межправительственные соглашения об экономическом, промышленном и научно-техническом сотрудничестве и программы развития этого сотрудничества, рассчитанные на 10—15 и даже 25-летний периоды.

Другим немаловажным фактором, оказывающим сдерживающее влияние на наши экономические связи, являются попытки определенных кругов в самой Японии поставить нормальный ход развития советско-японской торговли и экономического сотрудничества в зависимость от решения тех или иных политических проблем.

К перспективной сфере приложения взаимных усилий можно было бы отнести приобретающее в наши дни большое значение сотрудничество в области энергетики.

Разумеется, подобные проекты осуществимы, если с обеих сторон будут проявлены готовность и интерес к такому сотрудничеству. Советский Союз готов внимательно рассмотреть и поддержать инициативы, направленные на расширение торговли, развитие экономического сотрудничества и, в случае их выгоды для обеих сторон, включить в свои планы экономического развития.

МІХАІЛУ САВІЦКАМУ — 60

ВІНШАВАННЕ ЮБІЛЯРУ

ДАРАГІ МІХАІЛ АНДРЭВІЧ!

Прэзідыум Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом [Беларускае таварыства «Радзіма»] і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» горача і сардэчна віншуюць Вас з 60-годдзем з дня нараджэння.

Вы — адзін з буйнейшых нашых жывапісцаў, Вашы палотны ўвайшлі ў залаты фонд многанацыянальнага савецкага мастацтва. У гады другой сусветнай вайны на Вашу долю выпалі жорсткія выпрабаванні, але няволя і пакуты не зламалі Ваш дух. Сваімі творамі Вы расказваеце цяперашняму і будучым пакаленням аб тым, што перажылі самі — аб страшных бедствах, якія нясе чалавецтву вайна, выкрываеце зварыную сутнасць фашызму, страшна заклікаеце берагчы і захоўваць мір на зямлі.

На пасадзе сакратара праўлення Саюза мастакоў БССР і як член-карэспандэнт Акадэміі мастацтваў СССР Вы сваёй плённай дзейнасцю спрыяеце росквіту беларускага савецкага мастацтва, шмат часу, ведаў, сіл аддаеце выхаванню творчай моладзі.

Грамадскасць рэспублікі добра ведае Вас і як дэпутата Вяроўнага Савета Беларускай ССР, які працягвае вялікі клопат аб развіцці нацыянальнай культуры.

Ваша творчая і грамадская дзейнасць высока ацэнена Радзімай, якая ўдастоіла Вас шматлікіх урадавых узнагарод, высокага звання народнага мастака СССР, лаўрэата Дзяржаўных прэміяў СССР і БССР.

Для нашых замежных суайчыннікаў Вы перш за ўсё старшыня прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» — арганізацыі, якая дапамагае ўмацаванню духоўных сувязей землякоў, раскіданых па ўсім свеце, з Бацькаўшчынай — Савецкай Беларуссю. Таму Ваша імя шырока вядома ў Еўропе, Амерыцы, Аўстраліі — усюды, дзе жывуць нашы суайчыннікі. Вы шмат робіце для таго, каб праўда аб нашай вялікай Савецкай краіне, аб дасягненнях беларускага народа ў галіне эканомікі, навукі, культуры, аб міралюбівай лінінскай знешняй палітыцы нашай дзяржавы даходзіла да нашых землякоў. А іх сустрэчы з Вамі ў час знаходжання на Радзіме, знаёмства з Вашым мастацтвам робяць не толькі глыбокае ўражанне, але і маюць вельмі вялікі ўплыў на іх успрымманне савецкага ладу жыцця, дапамагаюць ім зразумець перажытае нашым народам і правільна ацэньваць наша імкненне да супрацоўніцтва і міру з усімі народамі і дзяржавамі.

У дзень Вашага юбілею мы ад усяго сэрца жадаем Вам, дарагі Міхаіл Андрэвіч, моцнага здароўя, шчасця і новых поспехаў у Вашай творчай і грамадскай дзейнасці.

ПРЭЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

ВЫПАДКОВА атрымалася так, што ў дзень нараджэння Міхаіла Андрэвіча адкрыўся XI з'езд Саюза мастакоў Беларусі. І старшыня праўлення Саюза В. Грамыка, які выступаў са справаздачным дакладам, літаральна ў самым пачатку прамовы назваўшы прозвішча М. Савіцкага, зрабіў «лірычнае» адступленне, павіншаваўшы юбіляра ад імя прысутных і з 60-годдзем, і з высокай урадавай узнагародай — ордэнам Леніна. Словы віншавання і падзякі за плённую працу, адрасаваныя Міхаілу Андрэвічу, яшчэ не раз прагучалі ў гэты дзень з высокай трыбуны з'езда. А калі ён сам выйшаў з прэзідыума да мікрафона, то гаворку павёў, як звычайна, канкрэтную і дзелавую, аб тых праблемах, што турбуюць яго, мастака і грамадзяніна, вырашэнне якіх залежыць ад актыўнасці і дзейнасці кожнага з прысутных, калег па творчаму Саюзу.

Мастак поўны задум і планаў. Сур'ёзна рыхтуецца да будучых выставак, прысвечаных юбілею ўтварэння СССР і гадавіне Акадэміі мастацтваў нашай краіны. Зусім нядаўна закончыў серыю палотнаў для Літаратурнага музея Янкі Купалы. Але паэт і яго творчасць пакуль не пакідаюць уяўленне жывапісца...

Міхаіл Савіцкі сёння — адзін з вядучых мастакоў рэспублікі. Яго карці-

ны экспанаваліся ў многіх краінах свету, ён пастаянны ўдзельнік прадстаўнічых усесаюзных і рэспубліканскіх выставак. З гадамі пашыраецца тэматычны абсяг яго творчасці, паліглабляецца філасофскае асэнсаванне з'яў рэчаіснасці, перажытага ім у маладосці пякельнага ваеннага ліхалецця.

Радаснае ўслаўленне мірнага жыцця пануе ў адной з ранніх яго работ — «Песня». Своеасаблівае развіццё тэма атрымала праз некалькі гадоў у карціне «Куст ружаў», дзе ўладарыць мудрасць, спакой, неадольная зямная прыгажосць. Эмацыянальна, з высокім грамадзянскім пафасам увасобіў ён сваё разуменне Кастрычніцкай рэвалюцыі, падзей першых гадоў Савецкай улады ў карціне «Адзінадушнасць».

Але найбольш паслядоўна, безупынна мастак працуе над дзвюма тэмамі, якія ўмоўна можна назваць «хлеб» і «вайна». Яны як полюсы сучаснага жыцця, як самае актуальнае на свеце, што хвалюе людзей і ў Беларусі, і ў Еўропе, і ў Амерыцы... Бохан на сталіце ці ў спрацаваных чалавечых руках, поле збажыны на палетках на карцінах М. Савіцкага ўспрымаюцца сімваламі адвечнасці характэра, жыццёвай сілы. Хлеб тут — аснова чалавечага існавання, сведчанне дабыты, вынік працы, штуршок да ро-

здумаў. Як і рэальнае жыццё, гэтая тэма мае бясконцую колькасць варыянтаў, адценняў, адгалінаванняў.

Вайна, што крывавай баразной прайшла праз маладосць мастака, з адлегласці ў дзесяці гадоў успрымаецца ім не толькі як асабісты боль і пакуты. Гэта сусветная трагедыя, сведкі якой павінны перадаць падростаючым пакаленням усю яе антыгуманнасць і бесчалавечнасць, каб больш ніколі на планеце не паўтараўся падобнае. Мастак знайшоў у сабе сілы ўваскрэсіць жахі фашысцкіх канцлагераў (серыя палотнаў «Лічы на сэрцы»), паказаў вышні чалавечага духу ў самых гранічных яго праявах. Мужнасць абаронцаў роднай зямлі ўслаўлена М. Савіцкім у шматлікіх «партызанскіх» карцінах, у палотнах, прысвечаных героям-падпольшчыкам. І з гадамі набірае моцы голас мастака, яго «слова» ў абарону міру, супраць вайны.

НА ЗДЫМКАХ: Міхаіл САВІЦКІ знаёміць касманаўта Пятра КЛІМУКА з серыяй палотнаў «Лічы на сэрцы»; з Андрэем БЕМБЕЛЕМ, скульптарам, на адкрыцці помніка У. І. Леніну ў Салігорску; на прыёме ў Таварыстве «Радзіма» Міхаіл Андрэвіч дорыць рэпрадукцыі сваіх работ зямлячцы з Бельгіі Вользе СНІДЗЕВІЧ.

Фота С. КРЫЦКАГА.

«ХОЧАЦА ПІСАЦЬ ПРА ВЯЛІКІ ПОДЗВІГ ДАБРЫНІ І МУЖНАСЦІ»

ВЕЧНЫЯ ПРАБЛЕМЫ НЕ СТАРЭЮЦЬ

З пісьменніцай Вольгай ІПАТАВАЙ гутарку вядзе журналіст Алесь ПІСЬМЯНКОЎ

Здаецца, зусім нядаўна паэтэса Вольга Іпатава дэбютавала ў прозе, а сёння ў яе творчым набытку ўжо ёсць кнігі: «Вецер над стромай», «Дваццаць хвілін з Немезідай» і на рускай мове — «Вецер над кручэй». Напісаны шчыра і даверліва, яны ў асноўным апавядаюць пра жыццё нашых сучаснікаў, якія спасцігаюць свет і сябе ў гэтым свеце. Маральна-этычныя

пытанні, якія так або іначай закранае аўтар, сапраўды сёння хвалююць многіх. Дарэчы, кніга В. Іпатавай «Вецер над кручэй», выпушчаная выдавецтвам «Молодая гвардыя», удастоена першай прэміі на Усесаюзным літаратурным конкурсе імя М. Горкага на лепшую кнігу маладога аўтара.

— Вольга Міхайлаўна, скажыце, калі ласка, чаму вы, паэтэса, вырашылі звярнуцца да прозы?

— Відаць, гэта ўсё адбываецца само сабой. На маю думку, калі імкнешся перадаць словам няўлоўнае і несчасцігнутае, што ёсць і ў табе, і ў акружаючых, — з'яўляюцца вершы. Калі

ж жывуць у табе вобразы і характары, якія дазваляць выказаць уласныя адносіны да свету, падзей, калі просіцца на паперу сітуацыя, трагічны ці ўзнёслы момант жыцця — хай нараджаецца апавяданне, эсэ, аповець. Галоўны крытэры — мастацкасць.

— Тэма сучаснасці блізка

вам. Наколькі паспяхова, на вашу думку, яна вырашаецца ў творчасці вашых равеснікаў?

— Калі тое, што створана цяпер, можна будзе чытаць з цікавасцю і праз дзесяцігоддзі, значыць, аўтар закрануў у сучаснасці і агульныя, вечныя чалавечыя праблемы, а яны не старэюць. З самых вострых і

хвалюючых твораў, што прачытала ў апошні час, назву раман Віктара Казько «Неруш». Аднак крытыка, магчыма, можа папракнуць пісьменніка ў тым, што твор і кампазіцыйна, і жанрава больш падобны да аповесці, што не ўсе вобразы выпісаны рэльефна. Аднак пісьменніку ўдалося так пераканаўча сказаць аб Палесці, аб агульнай нашай адказнасці перад прыродай і тым, што нясе ёй навукова-тэхнічная рэвалюцыя, як нікому за апошні час сказаць не ўдавалася — з такім болям, напятасцю і страхам.

Цікавым мне здаецца і пошук Васіля Гігевіча, яго даследаванне працэсу размагнічвання асобы, што страчвае сваю індывідуальную «асабліваць», каштоўнасць і аўтарытэт і пакутліва шукае іх — у акружаючых, у сабе...

Заўсёды з цікавасцю чытаю творы Аляксея Дударова, якому ўдаецца па-мастацку асэн-

сваць сучаснасць. Увогуле, наша маладая беларуская проза ўсё смялей выходзіць на абсягі складанага, вечнага круга-вароту жыцця, шукае і ўбірае гістарычную памяць народа, спасцігае чалавека ва ўсёй складанасці яго сацыяльна-псіхалагічнага асяроддзя. Нельга ўявіць сабе маладую беларускую прозу і без імён Алеся Жука, Леаніда Дайнекі, Міхася Тычыны і многіх іншых.

— У апошні час мы шмат гаворым пра сучаснасць. Праўда, пры гэтым часта забываем старую ісціну: для таго, каб зразумець сучаснасць і зазірнуць у будучыню, трэба ведаць мінулае. Я маю на ўвазе развіццё гістарычнай тэмы. Хочацца верыць, што вашыя калішні зварот да вобраза Ефрасініі Полацкай быў не выпадковым...

— Нядаўна я была ў Полац-

З БІЯГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

ГРАЙ, ЖАЛЕЙКА, ГРАЙ...

Гадоў з сем таму назад сцішаным снежаньскім ранкам у Літаратурны музей Янкі Купалы зайшлі незвычайныя наведвальнікі. Абодва яны былі ўжо сталага веку, інтэлігентныя, мяккія, нават далікатныя ў рухах і размовах. З увагаю разглядалі экспазіцыю. Найдаўжэй запыніліся ля стэндаў з газетай «Наша ніва» і пра нешта ціха, нібы нерашуча, гутарылі.

Ён невысокі, гадоў за восемдзесят, нешта тлумачыў, даводзіў сваёй спадарожніцы, хваляваўся, разгублена чырванее, як хлапчук. Яна, значна маладзейшая, высокая, рухавая, пашчотна сучасна яго, у нечым пераконвала. Гэтак доўга яны гутарылі-вагаліся. Нарэшце дамовіліся да нечага аднаго і зайшлі ў службовы пакой. Іх ветліва спыталі, хто яны, чаго хацелі, што іх цікавіць.

— А вы вось... пакажыце нам газету «Наша ніва» за 1914 год, — сказаў ён усхваляваным, даўкім голасам, — і мы скажам, хто мы і чаго мы хочам.

Праз колькі хвілін перад імі лёг на стол жаданы гадавік. Наведвальнікі схіліліся над газетай і пачалі апантана гартыць старонку за старонкай. Мільгалі знаёмыя прозвішчы, назвы, заклікі... Яны нібы гарталі старонкі сваёй маладосці. Нарэшце вока мужчыны затрымалася на падборцы фатаграфій з тэкстоўкай да іх, з агульнай назвай: «Нашы пісьменнікі і грамадскія працаўнікі на вайне».

— Вось цяпер я магу сказаць, хто я. Чытайце, — паказаў ён радок «памочнік прысяжнага паверанага Гаўрыла Царык» і з палёгкай, нібы скінуў з плячэй гару, адкінуўся ад стала, ад газеты.

— Гаўрыла Царык — гэта я.

Так, гэта яго прозвішча згадалася ў нашаніўскай публікацыі за 1914 год у адным стаўку з прозвішчамі такіх вядомых беларускіх дзеячаў і грамадскіх працаўнікоў, як Якуб Колас, Максім Гарэцкі, Лявон Гмырак, Барыс Дніловіч, Аляксандр Гурло... Больш за шэсцьдзесят гадоў спатрэбілася Гаўрылу Іванавічу, каб прыйсці ў Купалаў музей і расказаць пра гісторыю гэтай публікацыі (ён выказаў меркаванне, што напісаў яе Янка Купала). На гэта былі прычыны. Вельмі доўга Гаўрыла Іванавіч жыў за мяжою. Як пайшоў у 1914 годзе на першую сусветную, у рыжскі гаўбічны артыўізіён, так і не патрапіў ужо ў родную Беларусь. Кантужаны і цяжка паранены, ён апынуўся ў Сербіі. Затым жыў у Югасла-

віі, Венгрыі і толькі ў 1956 годзе вярнуўся ў Мінск, пасяліўся на Партызанскім праспекце. За яго плячыма была праца юрыста, служба афіцэра рускай і сербскай арміі, перакладчыка на прамысловых прадпрыемствах, якія выконвалі заказы для нашай краіны. Але тое ўзрушэнне, якое ён перажыў ад сустрэчы з Янкам Купалам, не давала яму спакою, прасіла выйсця на людзі, і ён наважыўся, нарэшце, пашукаць доказы сваёй належнасці да беларускага нацыянальнага і асветнага руху. Знайшоў. І пачаліся ўспаміны.

...1910 год... Бабруйск. З Вільні на некалькі дзён ён прыязджае да бацькі, патомнага чыгуначніка. У тую пару Гаўрыла Іванавіч быў ужо памочнік прысяжнага паверанага Віленскага акруговага суда, таго самага суда, у якім не гэтак яшчэ даўно займаўся адвакацкай практыкай і наш слаўты пэтр Францішак Багушэвіч. На стала ў бацькавай хаце ён нечакана ўбачыў невялікую, у прасценкім уборы, але з крынальнаю аздобаю кніжачку на беларускай мове, на вокладцы русыя хлапчук з жалейкаю, у льяноў, з расціпленым каўняром кашулі. Дый сама назва кніжкі, усе яе літары з набору жалеек... Гэта была, няцяжка здагадацца, слаўтая Купалава «Жалейка». Увагу Царыка прыцягнуў таксама эпіграф на вокладцы: «Загляне сонца і ў наша ваконца». «Я пачаў гартыць кніжку, — згадаў Гаўрыла Іванавіч, — з вялікай цікавасцю і асалодаю прачытаў некалькі вершаў. Калі прыйшоў бацька, я спытаў у яго, дзе ён узяў гэтую кніжку. Але ён на маё пытанне адказаў неакрэслена: «Даў адзін добры чалавек». Мабыць, чытанне гэтай кніжкі было небяспечнае, пагражала пазбаўленнем пасады, таму ён гэтак дыпламатычна адказаў мне. Ён у тую пару быў ужо начальнік станцыі»...

З усіх вершаў Гаўрылу Царыку найбольш запомніліся «А хто там ідзе?» і «Мужык». «А чаму менавіта гэтыя?» — Гаўрыла Іванавіч без маруды, адказаў: «Яны былі сугучны мне, маім думкам, настроям... Да ўсяго ж мой дзед быў вельмі добры скрыпач, ведаў шмат беларускіх песень, некаторыя з іх нагадалі мне Купалавы вершы». Знаёмства з Купалавай «Жалейкай» абвострыла ўсведамленне маладога юрыста, што ён беларус, што сваімі ведамі—Царык скончыў юрыдычны факультэт Пецябургскага імператарскага ўніверсітэта — ён таксама можа і павінен па-

магчы роднаму народу ў важны момант яго гістарычнага станаўлення. У пачатку 1914 года ён непасрэдна знаёміцца з самім Янкам Купалам. Якраз у гэтую пару адбыўся суд над «зіцрэдактарам» віленскай вярчэрняй газеты беларусам Ф. Хаценькам. За літаратурныя публікацыі яму пагражаў значны грашовы штраф ці кароткае турэмнае зняволенне. Натуральна, віленская дэмакратычная інтэлігенцыя не хацела дапусціць расправы над сваім калегам, таму рабіліся самыя розныя захады, каб змякчыць пакаранне ці зусім унікнуць яго. Якраз пра гэта і была гаворка ў Гаўрылы Іванавіча з народным песняром. Нядоўга была тая размова ў рэдакцыі «Нашай нівы», але запомнілася на ўсё жыццё.

«Калі жылі ў Венгрыі, то не было дня, каб мой Царык не ўспамінаў віленскіх беларусаў, свае віленскія гады», — расказвае Вольга Мікалаеўна, адданая сяброўка Гаўрылы Іванавіча, яго жонка. Гэта з ёю трэцяга снежня 1975 года Гаўрыла Іванавіч і прыйшоў у Літаратурны музей Янкі Купалы, каб на спіле веку высветліць свае сыноўскія дачыненні з родным краем, каб расказаць, што ён зрабіў разам з іншымі для лепшай долі свайго народа.

«Бывала, робіць штось, піша ці перакладае (мой Царычак ведаў шмат моў), перапыніць працу і кажа: «А ведаеш, Олік, як хочацца дадому», — і давай успамінаць Вільню, «Нашу ніву», Купалу... Успамінае, успамінае і абавязкова ўспомінецца які-небудзь верш, а найчасцей вясёлыя гэтыя, з «Жалейкі»:

**Грай, мая жалейка,
Пей, як салавейка!
Апявай нядолю,
Апявай няволю
І грыві свабодна,
Што жыве край родны!»**

Гаўрыла Іванавіч быў амаль равеснікам Янкі Купалы. Нарадзіўся ў 1885 годзе. Купалава імя для яго на чужыне было заўсёды ўвасабленнем радзімы, згадкаю пра яе.

Пра свае сустрэчы з Янкам Купалам Гаўрыла Іванавіч расказаў у дзесятым нумары «Маладосці» за 1976 год. Расказаў проста і сціпла. Збіраўся дапоўніць, але не паспеў, 11 жніўня 1978 года на дзевяноста чацвёртым вітку спынілася яго жыццё. Ды засталіся жывыя яго ўспаміны пра народнага песняра Беларусі. Яны ў нашых нататках. І ў тых, што ён паспеў надрукаваць сам.

Уладзімір СОДАЛЬ.

АЗДОБА РУКАПІСНАЙ КНІГІ

Беларускія першадрукі па сваіх мастацкіх якасцях адразу аказаліся на ўзроўні лепшых еўрапейскіх выданняў. Ці толькі Францыска Скарыны, Васіля Цяпінскага, друкароў Брэсцкай бібліі ў гэтым заслуга?

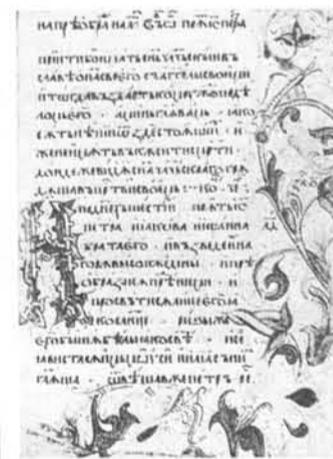
Кніжная культура Беларусі ўзнікла на мяжы X і XI стагоддзяў і да пачатку кнігадрукавання мела свае традыцыі ў аздобе, свае эстэтычныя каноны, свае шэдэўры. Склаліся цэнтры перапіскі кніг — у Тураве, Полацку, Мінску, Супраслі, Навагрудку. Існавалі пераплётныя майстэрні, якія «апрашалі» кнігі ў вокладку з ценёнай скуры, з металічнымі накладкамі на вуглах і засцэжках. Такія засцежкі нярэдка знаходзяць пры археалагічных раскопках.

Галоўныя элементы, якія ўпрыгожваюць рукапісную кнігу, — гэта почырк перапісчыка, арнаментальныя застаўкі, мініяцюры, малюнкi на палях, вялікія літары (ініцыялы). Да пачатку XVI стагоддзя на Беларусі карысталіся паўуставам — почыркам настолькі лёгка чытаемым і зручным, што першадрукар усходніх славян Францыск Скарына цалкам узяў яго за ўзор для свайго шрыфту. Высокага майстэрства дасягалі

перапісчыкі пры выкананні вялікіх літар. Майстра мог больш трохсот разоў напісаць адзін ініцыял і ні разу не паўтарыцца. Вялікую літару, каб лепш яе вылучыць, рабілі чырвонай ці шматколернай. Выдатным помнікам з'яўляецца Мінскае евангелле XVI стагоддзя, ілюмінатар (рамеснік, што ўпрыгожваў кнігу) якога 227 разоў намалюваў літару В і 139 разоў — літару Р. Сюжэты гэтых ініцыялаў — цэлы свет. Рыкаюць смешныя істоты, часам яны хочудь быць страшнымі, але чырвоная фарба ўсё роўна надае ім вяселасці, з'яўляюцца птушкі, падобныя на курэй, а раптам — і неаднойчы — узнікае чыста геаметрычная пабудова, складзеная са спіраляў, кропак, акружнасцей, трохвугольнікаў. Шырока вядомыя малюнкi на палях Лаўрышаўскага евангелля (выкананыя ў Лаўрышаве, недалёка ад Навагрудка), цудоўныя вялікія літары з выявамі вярхоў ёсць у Мсціжскім евангеллі XIV стагоддзя (створана яно, верагодна, у Мінску). Нельга не здзіўляцца фантазіі і майстэрству афарміцеляў нотных зборнікаў — Ірмалогіяў — з Супрасля і Віцебска.

Са з'яўленнем кнігадрукавання рукапісная кніга яшчэ доўгі час была вялікім канкурэнтам новым друкам. Напрыклад, напісанае ў першай палове XVI стагоддзя Ваўковіцкае евангелле тэтр было больш прыгожым, чым любое з існаваўшых у той час выданняў Ф. Скарыны. Усё ж друкарскі варштан — гістарычная заканамернасць — наступова выцесніў з ужытку рукапісную кнігу, і яна засталася толькі як каштоўны помнік таленту і працы нашых продкаў.

Мікола МІКАЛАЕЎ.
НА ЗДЫМКАХ: загалюўная літара з «Мсціжскага евангелля»; фрагмент аздобы Ваўковіцкага евангелля тэтр.

ку. Доўга стаяла ля Сафіі. У гэтым саборы ў часы Стэфана Баторыя было поўнасцю знішчана вялікае багацце — полацкія летапісы. І аўтару, які бярэцца за эпоху X—XII стагоддзяў, прыходзіцца кіравацца домысламі. Я разумю ўсю хісткасць яго становішча, але лічу, што пісаць на гістарычную тэматыку проста неабходна. Я разумю, на сённяшні дзень гэта складаная і адказная работа: праязіць, які працуе на гэтай ніве, падвргаецца крытыцы не толькі з боку пісьменнікаў, але і гісторыкаў. Адчуваць і пісаць гісторыю — гэта грамадзянскасць. Бо яна, гісторыя, патрабуе нашага голасу. Зараз я працую над аповесцю з часоў Усяслава Полацкага. Не хапае канкрэтнага матэрыялу. Вось і даводзіцца кіравацца домысламі. Ці хопіць сілы? Не ведаю. І не пісаць нельга: мы павінны пракладаць кладкі, па якіх у будучым пойдучы нашы наступнікі.

— Будзем спадзявацца, што

вам у нейкай ступені дапаможа вопыт папярэднікаў і, у першую чаргу, Уладзіміра Караткевіча.

— Так, Уладзімір Караткевіч вельмі многа зрабіў у гэтым кірунку. У бліскучай, зямальнай форме расказаў пра Белую Русь і пра беларусаў. Цікавая і багатая фактычным матэрыялам кніга Эдуарда Скобелева «Мірослав, князь Дреговічскі»...

— Вольга Міхайлаўна, вы даволі актыўна выступаеце ў жанры крытыкі. Як пачалося гэтае ваша захапленне?

— Пісаць крытычныя артыкулы — самы, бадай што, цяжкі занятак. Мне ж давалося гэтым заняцям нават і не па сваёй ахвоты. Справа ў тым, што адзін маскоўскі часопіс шукаў аўтара, які б напісаў пра творчасць паэтаў так званага «сярэдняга» пакалення. Мне падалося няёмкім адмаўляцца: ёсць магчымасць сказаць пра

сваіх, землякоў, значыць, трэба напісаць! Так нарадзіўся першы мой вялікі крытычны артыкул, які прыцягнуў да сябе ўвагу і даў мне магчымасць неўзабаве пасябраваць і з іншымі часопісамі і газетамі, у прыватнасці з аддзелам крытыкі часопіса «Літаратурнае абозрэнне», дзякуючы якому я пазнаёмілася бліжэй з набыткамі другіх нацыянальных літаратур. У прыватнасці, у адным з апошніх нумароў змешчаны дыялог з народнай паэтэсай Узбекістана Зульфійей. Матэрыял я таксама рабіла па прасьбе часопіса, але колькі незабытых хвілін дала мне сама работа, знаёмства з паэтэсай, творы якой я люблю з дзяцінства!

— Але наколькі вы часта пішаце пра паэзію, значыць, яна на-ранейшаму хвалюе, прыцягвае...

— Безумоўна. У паэзіі, дзрэчы, зараз працуе вельмі моцны «жаночы атрад», як бы адлюстроўваючы той вядомы ўжо сацыёлагам факт, што сённяш-

нія маладыя жанчыны ў многім больш адукаваныя, дасведчаныя, чым іх равеснікі — мужчыны. Праўда, не ведаю, ці адносіцца гэта да літаратуры, але, калі без жартаў, то хацела б нагадаць, што мы маем такіх цікавых пэтрэс, як Раіса Баравікова, Святлана Басуматрава, Таіса Бондар...

— І апошняе пытанне: над чым вы працеце, якой будзе наступная кніга?

— Мне хочацца пісаць пра беларускіх жанчын, сучасніц і іх гістарычных папярэдніц, пра вялікі подзвіг дабрыні і мужнасці, які яны пранеслі праз стагоддзі. У гады мінулай вайны мая маці змагалася ў партызанскім атрадзе, бабуля і цётка ратавалі раненых, рызыкавалі жыццём з-за незнаёмых ім людзей, бо не маглі іначай. Адну з маіх сваячак закатавалі на вясковай плошчы гестапаўцы — ёй было ўсяго семнаццаць.

Пісаць ёсць пра што, былі б толькі сілы і натхненне.

СУСТРЭЧА

З ДРАМАТУРГАМ

Народны пісьменнік БССР Андрэй Макаёнак з'яўляецца аўтарам многіх п'ес, сярэд якіх шырока вядомы «Лявоніха на арбіце», «Трыбунал», «Таблетку пад язык», «Святая прастата». Некаторыя з іх атрымалі жыццё і ў кінематографіе.

У апошнія гады драматург напісаў дзве новыя камедыі «Верачка» і «Пагарэльцы», якія з поспехам ідуць у тэатрах рэспублікі.

Цяпер пісьменнік працуе над новымі творами і часта сустракаецца са сваімі чытачамі. Вось і нядаўна адбылася такая сустрэча ў Беларускай інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі, дзе ён расказаў аб сваёй рабоце, падзяліўся творчымі задумамі.

ЗАПРАШАЕМ ПРИГЛАШАЕМ

НА КУРСЫ ПАВЫШЭН- НЯ ХАРАВОГА І ТАНЦА- ВАЛЬНАГА МАЙСТЭР- СТВА

Паважаныя землякі!

Для тых з вас, хто кіруе гурткамі мастацкай самадзейнасці або ўдзельнічае ў іх, Міністэрства культуры Беларускай ССР і Беларускае таварыства «Радзіма» сёлета арганізуюць курсы павышэння харавога і танцавальнага майстэрства. Курсы будуць праводзіцца ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры Беларусі ў Мінску з 6 па 27 верасня 1982 года.

Лекцыі аб сучасных беларускіх песнях і танцах, аб уплыве народнай творчасці на станаўленне і развіццё нацыянальнага мастацтва, а таксама набыццё практычных навыкаў у кіраванні хорам ці танцавальным калектывам — усё гэта прадугледжана праграмай.

Акрамя гэтага, вы пабываеце на рэпетыцыях лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці і на іх канцэртах, будзеце мець магчымасць наведаць тэатры Беларускай сталіцы і музеі, аглядзець славутыя мясціны нашага горада-героя і яго ваколіцы.

Для тых, хто жадае прыняць удзел у курсах, паведамляем:

Вы аплачваеце толькі праезд з краіны вашага пражывання да Мінска і зваротны шлях дадому.

Усе выдаткі, звязаныя з вашим знаходжаннем у Беларусі, бярэ на сябе Міністэрства культуры БССР.

Аб сваім намеры прыехаць на курсы паведаміце не пазней 1 чэрвеня.

Калі ласка, напішыце, на якім аддзяленні (харэаграфіі, харавым, народных інструментаў) вы хацелі б займацца.

ЗАПРАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

ПИШИТЕ НАМ ПО СЛЕДУЮЩИМ АДРЕСАМ:

БССР, г. МИНСК-10, ул. СОВЕТСКАЯ, ДОМ № 9 МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ БССР.

БССР, г. МИНСК-34, ул. ЗАХАРОВА, ДОМ № 23 БЕЛОРУССКОЕ ОБЩЕСТВО «РАДЗИМА».

НА КУРСЫ ПОВЫШЕ- НИЯ ХОРОВОГО И ТАН- ЦЕВАЛЬНОГО МАСТЕР- СТВА

Уважаемые земляки!

Для тех из вас, кто руководит кружками художественной самодеятельности или участвует в них, Министерство культуры Белорусской ССР и Белорусское общество «Радзіма» в этом году организуют курсы повышения хорового и танцевального мастерства. Курсы будут проводиться в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры Белоруссии в Минске с 6 по 27 сентября 1982 года.

Лекции о современных белорусских песнях и танцах, о влиянии народного творчества на становление и развитие национального искусства, а также приобретение практических навыков в руководстве хором или танцевальным коллективом — все это предусмотрено программой.

Кроме этого, вы побываете на репетициях лучших коллективов художественной самодеятельности и на их концертах, будете иметь возможность посетить театры белорусской столицы и музеи, осмотреть достопримечательности нашего города-героя и его окрестности.

Для тех, кто пожелает принять участие в курсах, сообщаем:

Вы оплачиваете только проезд со страны вашего проживания до Минска и обратный путь домой.

Все расходы, связанные с вашим пребыванием в Белоруссии, берет на себя Министерство культуры БССР.

О своем намерении приехать на курсы сообщите не позже 1 июня.

Пожалуйста, напишите, на каком отделении (хореографии, хоровом, народных инструментов) вы хотели бы заниматься.

ПРИГЛАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

Работнікі Баранавіцкага баваўнянага камбіната вольны час любяць праводзіць на сваёй базе адпачынку «Мара», размешчанай на маляўнічым беразе ляснага возера Гаць. Утульна і прывабна тут у любую пару года. Зімой прыемна паходзіць па засыпаным снегам сасновым бары, прабежчыся на лыжах, пасядзець з вудай ля палонкі.

НА ЗДЫМКАХ: смачны гарачы чай пасля прагулкі па лесе; падлёдны лоў — любімы занятак электрамеханіка А. ЖЫГАРА; лыжня вабіць хуткасцю, надае бадзёрасці.

Фота Э. КАБЯКА і Г. СЯМЕНАВА.

ПАЗНАЁМІЎСЯ З САПЕРНІКАМІ

Ігар Жалязоўскі з Оршы ўключаны ў склад маладзёжнай зборнай краіны па канькабежнаму спорту.

Нядаўна наш спартсмен прыняў удзел у матчавай сустрэчы канькабежцаў ССР, Швецыі, Фінляндыі і Нарвегіі. Ігар быў першым на дыстанцыях 500 і 1 500 метраў і трэцім — на 3 000 метраў. Гэта дазволіла беларускаму спартсмену выйсці пераможцам турніра і ў суме мнагабор'я. У камандным заліку таксама перамаглі спартсмены ССР.

Прайшоўшы турнір быў апошнім перад маючым адбыцца ў канцы лютага першынством свету. Такім чынам, Ігар Жалязоўскі змог пазнаёміцца са сваімі галоўнымі сапернікамі ў барацьбе за залатыя медалі.

АДКРЫЛІ СЕЗОН

Першае сёлета буйное спаборніцтва лёгкаатлетаў ССР прайшло ў спорткомплексе «Крылацкае» ў Маскве. Тут завяршыўся фінал Кубка краіны.

Некалькі выдатных вынікаў паказалі беларускія спартсмены. Пераможцамі га-

(СПОРТ)

наровага прыза сталі мінчане Р. Аглетдзінава (1 500 метраў), Г. Валюкевіч (трайны скачок), гамлячанин А. Верабей (2 000 метраў з перашкодамі).

ЗНАЁМЫЯ ІМЁНЫ

«На гарызонце бадмінтона — без перамен». Так і жартам, і сур'ёзна гаварылі трэнеры зборнай каманды Саветаў Саюза пасля прайшоўшага ў Днепрапятроўску юбілейнага, 25-га чэмпіяната краіны.

І на самай справе, сярод пераможцаў і прызёраў — знаёмыя імёны. Гэта мінчанін А. Скрышко, які шосты раз заваяваў тытул мацнейшага, магіляўчанка С. Бялясава, украінскія спартсмены К. Вавілаў, М. Пешахонаў, гаркаўчанін Шмакаў і іншыя вядомыя бадмінтаністы.

І толькі Т. Літвіненка з Днепрапятроўска, якая ўпершыню стала чэмпіёнкай краіны ў адзіночным разрадзе, можна аднесці да ліку малавядомых спартсменаў.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

У апошнія дні 1981 года Міністэрства сувязі ССР выпусціла некалькі новых серыяў паштовых марак і мастацкіх канвертаў. Цікавай была серыя мініяцюраў на тэму: «Гісторыя гарадскога транспарту Масквы XIX — пачатку XX стагоддзяў». Тут адлюстравана конная лінейка, распаўсюджаная ў XIX

стагоддзі, славутая конка — вагон з адкрытай верхняй пляцоўкай, паказана таксі 1926—1927 гадоў, першыя маскоўскія аўтобусы і трамваі.

Наступная серыя марак прысвечана выяўленчаму мастацтву Грузіі. Яна — уключае рэпрадукцыі карцін з фондаў Дзяржаўнага музея мастацтваў Грузінскай ССР.

Тэму мастацтва ў філатэліі працягвае марка, што выпушчана да 100-годдзя з дня нараджэння С. Мяркурава, вядомага скульптара-манументаліста, народнага мастака ССР. Сярод створанага ім — помнікі Ф. Дастаеўскаму, К. Ціміразеву ў Маскве. Асаблівае месца ў творчасці скульптара займае вобраз правадчыра працоўных У. І. Леніна.

Выпускам паштовага блоку адзначыла Міністэрства сувязі ССР 100-годдзе з дня нараджэння выдатнага французскага мастака, лаўрэата Міжнароднай прэміі міру і міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» Пабла Пікаса.

Касмічная філатэлія ў апошнія месяцы 1981 года таксама папоўнілася некалькімі навінкамі. Адна з марак прысвечана працягламу касмічнаму палёту і рабоце на борце арбітальнага комплексу «Саюз Т-4» — «Салют-6» касманаўтаў У. Каваленка і В. Савіных. Аўтарам мініяцюры з'яўляецца касманаўт У. Джанібекаў.

Калекцыя канвертаў таксама папоўнілася новымі выпускамі. Ёсць канверт, прысвечаны 20-годдзю стварэння Саветаў Саюзаў, на малюнку якога стылізаванае адлюстраванне зямнога шара і раскрытая кніга са словамі «Добраахвотны ўзнос у фонд міру — праяўленне асабістага клопату саветаў чалавека аб міры, аб шчасці, аб будучым». Амаатары моцна таксама набыць канверты з адлюстраваннем трактара «Беларусь МТЗ-82», помніка Ф. Дзяржынскаму, які ўстаноўлены ў горадзе Стоўбцы. Выпускам канверта адзначана 50-годдзе мінскага завода «Прамсувязь».

Л. КОЛАСАУ.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МИНСК-ГСП, ЛЕНИНСКИ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.